

Ecologische opgave bij ontwikkeling van De Suikerzijde, deelgebied noord

Kader

Voor de woningbouwopgave in de stad Groningen zullen onder meer woningen worden gerealiseerd op het voormalig terrein van de Suikerfabriek. Het gehele plangebied van het project 'De Suikerzijde' is circa 165 ha groot. Hiervan zal in de komende jaren deelgebied noord, circa 57 ha, ontwikkeld worden. In Figuur 1 is het gehele plangebied en deelgebied noord weergegeven.

Figuur 1 In rood de globale begrenzing van het project De Suikerzijde. In blauw de globale begrenzing van deelgebied noord. (Bron voor de ondergrond: google maps)

Uit ecologisch onderzoek (Berg et al 2019, Molenaar 2019, Van der Hut 2019) is gebleken dat beschermde natuurwaarden worden aangetast bij de woningbouwontwikkeling in deelgebied noord. Het aantasten van deze natuurwaarden kan niet voorkomen worden door het aanpassen van de plannen. Er zal daarom een ontheffing worden aangevraagd voor het overtreden van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming. In de ontheffingsaanvraag zal onder meer onderbouwd worden waarom aantasting van de natuurwaarden niet voorkomen kan worden. Natuurwaarden moeten volgens de Wet natuurbescherming bij aantasting gecompenseerd worden. De insteek van de compensatieopgave wordt in deze notitie globaal weergegeven. In het activiteitenplan, dat onderdeel uitmaakt van de ontheffingsaanvraag, zal in meer detail besproken worden hoe de compensatieopgave wordt vormgegeven.

Ecologische waarden

Binnen deelgebied noord is een foerageergebied voor Watervleermuis en Meervleermuis aanwezig, dat als essentieel kan worden aangemerkt voor het functioneren van verder weg gelegen verblijfplaatsen. Tevens is een populatie Geoorde futen aanwezig die in deelgebied noord broedt. Omdat de populatie Geoorde futen relatief groot is ten opzichte van de landelijke populatie, geldt dat het broedgebied wettelijk beschermd is. Verder is Poelkikker in het verleden aangetroffen op enkele locaties binnen deelgebied noord. Het is onzeker of deze nog steeds aanwezig zijn. Onderzoek hiernaar wordt uitgevoerd in 2021. Naast de vleermuizen, Geoorde fuut en Poelkikker, zijn er ook andere natuurwaarden aanwezig. Deze hebben echter buiten de kwetsbare periode zoals broedperiode geen wettelijk beschermde status, er geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen zoals woningbouw of er kan met maatregelen voorkomen worden dat verbodsbepalingen overtreden worden. De compensatieopgave richt zich daarom op de genoemde vleermuissoorten, Geoorde fuut en Poelkikker.

Compensatieopgave

Uit onderzoek dat is uitgevoerd door de adviesbureaus Altenburg & Wymenga en Regelink Ecologie en Landschap (Van der Hut 2019, Molenaar 2019) komt naar voren welke compensatieopgave er is voor de diverse beschermde soorten en welke randvoorwaarden daarbij gelden. Voor Geoorde fuut geldt een compensatieopgave van 12,5 ha optimaal geschikt broedgebied. Voor de vleermuizen geldt een compensatieopgave afhankelijk van de waterdieptes van de huidige bassins. De ondiepere wateren (< 2 m diep) die nu met name gebruikt worden om te foerageren moeten 1 : 1 worden gecompenseerd terwijl voor de diepere delen (>2 m diep) een compensatie wordt voorgesteld van 1 : 0,5. Afgaande op de meest recente en nauwkeurige metingen uit 2020 van de huidige bassins, betekent dat een compensatieopgave van circa 14 ha optimaal foerageergebied. Voor de invulling van het broedgebied en foerageergebied zijn in de rapportages van de onderzoeken diverse randvoorwaarden aangegeven.

Uitwerking van de compensatieopgave deel één

Het eerste deel van de compensatieopgave wordt gerealiseerd binnen het plangebied van De Suikerzijde, ten zuiden van het spoor. Net als in deelgebied noord zijn hier een aantal voormalige vloeivelden van de suikerfabriek aanwezig. Deze vloeivelden, of bassins, zijn echter grotendeels verland of bedekt met waterplanten. Dit maakt ze in de huidige situatie ongeschikt als broedgebied of foerageergebied. De deskundigen van de adviesbureaus hebben tevens aangegeven dat deze bassins eigenlijk te smal zijn om optimaal geschikt te zijn als foerageergebied of broedgebied. In overleg met de externe deskundigen en na ambtelijke gesprekken met de provincie, is een ontwerp gemaakt voor het eerste deel van de compensatieopgave.

Voor de compensatie ten zuiden van het spoor, zullen de meest westelijke vier bassins worden uitgegraven zodat ze weer water bevatten. Daarnaast worden op een groot aantal locaties de dijken tussen de bassins verwijderd zodat een groter oppervlak aan open water ontstaat. Daarnaast wordt bij de inrichting van het gebied rekening gehouden met de randvoorwaarden die voor de beschermde soorten gelden. Zo worden bijvoorbeeld zoveel mogelijk bomen en houtopstanden rondom de bassins behouden omdat deze voor zowel luwte op het water zorgen en tevens veel insecten bevatten waar bijvoorbeeld vleermuizen op jagen. Op deze manier kan naar verwachting in korte tijd een optimaal broedgebied en foerageergebied gerealiseerd worden voor de genoemde soorten. Omdat het compensatiegebied op zeer korte afstand ligt van de locatie waar de beschermde dieren nu aanwezig zijn, is de verwachting dat de dieren het gebied ook makkelijk kunnen ontdekken. Met de inrichting van dit eerste compensatiegebied wordt invulling gegeven aan circa 7 ha van de compensatieopgave. Figuur 2 geeft een impressie van de inrichting van het eerste deel van de compensatieopgave. De uitvoering van dit eerste compensatiegebied is in oktober 2020 gestart. Verwachting is dat de werkzaamheden voorjaar 2021 gereed zijn.

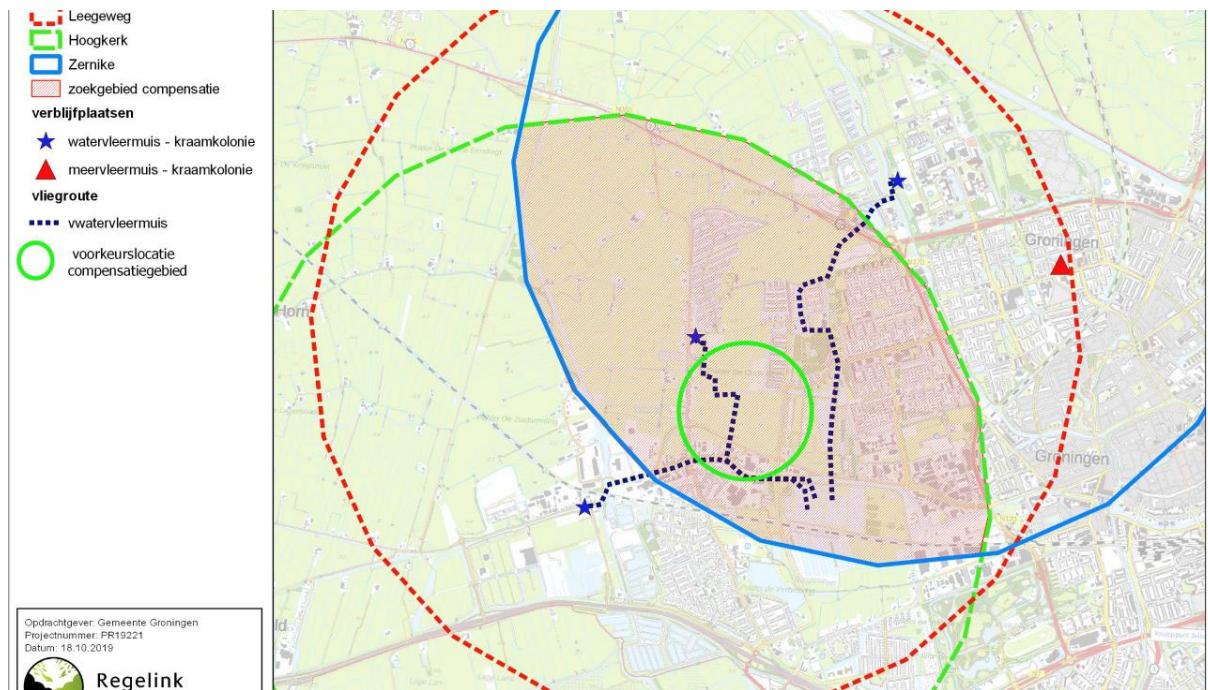

Figuur 2 Ontwerp van het eerste deel van de compensatieopgave ten zuiden van het spoor binnen het plangebied van de Suikerzijde.

Uitwerking van de compensatieopgave deel twee

Met de herinrichting van de bassins ten zuiden van het spoor wordt ongeveer de helft van de compensatieopgave ingevuld. Dat houdt in dat er elders nog circa 7 ha broedgebied en foerageergebied moet worden ingericht. In verband met de beperkte actieradius van de Watervleermuizen rondom de verblijfplaatsen, is het zoekgebied voor dit tweede gebied beperkt. Zie figuur 3 voor de zoeklocatie voor vleermuizen.

De meest geschikte locatie ligt net ten noordwesten van het plangebied Suikerzijde (zie figuur 3). Het betreft een weilandengebied aan de rand van de stad. De vliegroutes van tenminste één en mogelijk twee van de drie Watervleermuiskolonies loopt nu al door dit gebied. De locatie bevindt zich ook op korte afstand van het huidige foerageergebied/broedgebied. De kans dat de dieren dit nieuwe gebied ontdekken is daarmee groot. Andere locaties binnen en net buiten het optimale zoekgebied van vleermuizen zijn ook onderzocht. En er is onderzocht of de compensatie voor vleermuizen en geoorde fuut gesplitst kon worden om de invulling te vergemakkelijken. Maar alle mogelijke opties stuiten op bezwaren die een snelle inrichting van het gebied, binnen enkele jaren, onwaarschijnlijk maken. Er wordt daarom ingezet op inrichting van het genoemde weilandengebied.

Figuur 3 Zoekgebied voor invulling van de compensatieopgave (rood gearceerde vlak). Het zoekgebied betreft het gebied waar de actieradiuscirkels vanuit de drie vleermuisverblijfplaatsen elkaar overlappen. Met een kleine groene cirkel is het meest ideale gebied voor compensatie aangegeven. Met blauwe onderbroken lijnen zijn vliegroutes van verblijfplaatsen naar de Suikerzijde aangegeven. (Bron: Molenaar 2019).

Volgens de externe deskundigen van de adviesbureaus kan dit gebied, mits aan randvoorwaarden wordt voldaan, geschikt gemaakt worden voor zowel vleermuizen als geoorde fuut. De invulling van de compensatie zal hier iets anders zijn dan voor het eerste deel van de compensatie in verband met de ligging. Het eerste deel van de compensatie maakt gebruik van bestaande bassins op maaiveldniveau. Het betreft van oorsprong 'industriële afvalwater' dat zeer voedselrijk is. Het water dat gecreëerd wordt is niet verbonden met omliggende watergangen en daarmee is het geïsoleerd water. Het weilandengebied waar het tweede deel van de compensatie wordt beoogd ligt erg laag. Voor de compensatie wordt het gebied deels afgegraven en wordt deels water opgezet. Het nieuwe peil van het compensatiegebied komt daarmee naar verwachting iets hoger te liggen dan het omliggende gebied. Het is wel mogelijk om water uit het omliggende gebied in te laten.

Het weilandengebied is door de provincie Groningen aangewezen als 'weidevogelgebied'. Daarom heeft onderzoek plaatsgevonden naar de aanwezigheid van weidevogels en zijn ambtelijke gesprekken gevoerd met provincie Groningen en een agrarisch collectief. Dit collectief zorgt samen met de boeren voor uitvoering van agrarisch natuurbeheer en doet onderzoek naar de aanwezigheid van weidevogels op deze percelen. Uit onderzoeksgegevens blijkt dat de beoogde locatie voor compensatie en de omgeving ervan een weidevogelrijk gebied is. Daarmee is er een extra opgave om voor de aanleg van de compensatie ook rekening te houden met weidevogels.

SCHETSVOORSTEL INRICHTING 2^e COMPENSATIEGEBIED OVERZICHTSKAART

Figuur 4 Ontwerp van het tweede deel van de compensatieopgave ten westen van het Westpark buiten het plangebied van de Suikerzijde.

In overleg met alle externe deskundigen en met de provincie is inmiddels een inrichtingsschets gemaakt, waarbij zowel de compensatieopgave ingevuld wordt alsmede zoveel mogelijk rekening

gehouden wordt met de weidevogels. Omdat er water wordt aangelegd, zal een deel van het broedgebied van weidevogels verdwijnen. Er is hierdoor een ontheffing nodig voor weidevogels. Door het water echter aan de buitenzijde van het weilandengebied aan te leggen zal het verlies aan broedgebied zo klein mogelijk zijn. Weidevogels zijn verstoringsgevoelig en broeden daarom doorgaans op enige afstand van verstoringsbronnen zoals wegen. De randzone van het weilandengebied wordt daarom minder gebruikt dan het meer centrale deel. Bovendien ontstaat door de aanleg van breder water aan de buitenkant van het weilandengebied een buffer die naar verwachting predatie op weidevogels vermindert. Predatie is in heel Nederland een belangrijke oorzaak voor de achteruitgang van de weidevogelpopulatie. Behalve de aanleg van open water voor de compensatieopgave, zullen er ten behoeve van de weidevogels ook plasdras zones worden aangelegd. Deze zones zijn onder meer belangrijk voor foeragerende kuikens. Op die manier ontstaat een mozaïek van broedgebied en foerageergebied dat gunstig is voor weidevogels. Met de voorgenomen inrichting ontstaat een kwaliteitsverbetering binnen het gebied voor de weidevogels.

Extra aandacht voor weidevogels

Met de eerder beschreven inrichting van het tweede deel van de compensatieopgave ontstaat een kwaliteitsverbetering voor de weidevogels. Wel is er in kwantitatieve zin een afname van potentieel broedgebied. Het gaat daarbij om een afname van circa 8 ha in verband met het aanleggen van open water over een totaal weilandengebied van circa 150 ha (tot aan de N355). Er wordt daarom momenteel een locatie binnen het door de provincie Groningen aangewezen weidevogelgebied onderzocht op geschiktheid voor provinciale weidevogelbeheerpakketten. Dat houdt in dat weidevogelbeheer plaatsvindt op percelen waar dat eerder nog niet het geval was en waar op dit moment dus ook weinig of geen weidevogels aanwezig zijn. Door het beheer aan te passen wordt meer geschikt weidevogelgebied gecreëerd op een beperkte afstand van het huidige weidevogelgebied. In overleg met het agrarisch collectief wordt gekeken naar een optimale samenstelling van beheerpakketten zodat een mozaïek ontstaat van vegetatie die gunstig is als broedgebied in combinatie met geschikt foerageergebied. De verwachting is dat door het aangepaste beheer er meer dan 8 ha weidevogelgebied bij komt op percelen die in eigendom zijn van de gemeente. Omdat alle percelen voor de compensatieopgave in eigendom zijn van de gemeente, kan de uitvoering van de compensatie naar verwachting snel gerealiseerd worden.

Poelkikker

In 2018 is door Bureau Waardenburg op enkele locaties binnen deelgebied noord Poelkikker aangetroffen. Omdat het niet duidelijk is of de Poelkikker nog aanwezig is en zo ja in welke aantallen, wordt in 2021 nogmaals onderzoek uitgevoerd. De verwachting is dat er slechts een kleine populatie aangetroffen zal worden indien de soort nog aanwezig is. Kleine aantallen kunnen naar verwachting overgezet worden naar geschikte gebieden in de directe omgeving. Hiervoor is een ontheffing aangevraagd bij de provincie Groningen. Indien grotere aantallen worden aangetroffen, zal in overleg met de provincie gekeken worden naar de te treffen maatregelen.

Fasering

Deelgebied noord zal in fases ontwikkeld worden voor woningbouw. Dat houdt in dat niet in één keer al het foerageergebied of broedgebied voor de beschermde soorten verloren zal gaan.

Volgens de huidige planning zal het meest oostelijke deel van deelgebied noord als eerste ontwikkeld worden. Grondwerk voor fase 1 start naar verwachting in het najaar van 2021. De meest oostelijke bassins zullen dan gedempt worden. De compensatieopgave voor die bassins is ruim 5 ha (van in totaal 14 ha). Op dit moment wordt het eerste deel van de compensatieopgave gerealiseerd ten zuiden van het spoor. Dat gebied is circa 7 ha groot. Er ontstaat dus een positieve balans in beschikbaar broedgebied en foerageergebied. De dieren hebben dan één actief seizoen de tijd om het nieuwe gebied te ontdekken voordat een deel van de bestaande bassins wordt gedempt.

Het streven is om in de herfst van 2021 te beginnen met de aanleg van het tweede deel van de compensatieopgave. Eventueel is uitloop nodig naar de herfst van 2022. De bassins die na fase 1 nog aanwezig zijn in deelgebied noord, blijven naar verwachting bestaan tot de herfst van 2023. Er is dan dus één of mogelijk twee jaar sprake van een volledige compensatie (14 ha) terwijl een deel van de huidige bassins ook nog bestaat. Feitelijk is er dan tijdelijk sprake van overcompensatie. In 2023, als het grondwerk voor het resterende deel van deelgebied noord start, is de verwachting dat de balans weer op nul uit komt.

Na realisatie van de hele woningbouwopgave is er naar verwachting weer sprake van een plus voor vleermuizen. De oevers van het Hoendiep worden natuurvriendelijk ingericht en in het aan te leggen park en binnen de woonwijk worden nieuwe waterpartijen aangelegd die natuurlijk ingericht zullen worden. Er ontstaan daarmee extra foerageermogelijkheden voor de Watervleermuis. De wateren zijn naar verwachting te klein voor de Meervleermuis en Geoorde fuut.

Ontheffingaanvraag

In verband met het overtreden van verbodsbepalingen is er begin 2021 een ontheffing aangevraagd voor Geoorde fuut, Watervleermuis, Meervleermuis, weidevogels en Poelkikker. In de ontheffingsaanvraag is beschreven op welke manier de gehele compensatieopgave vormgegeven wordt.

Voor de aanleg van het eerste deel van het compensatiegebied is geen ontheffing nodig. Op de locatie ten zuiden van het spoor zijn geen wettelijk beschermde soorten aanwezig die door de werkzaamheden geschaad worden. Daardoor kan dit deel van de compensatie alvast aangelegd worden zodat dieren het gebied kunnen ontdekken voordat de eerste bassins ten noorden van het spoor vergraven worden. Zodra de eerste bassins ten noorden van het spoor aangetast worden is wel een ontheffing nodig. De verwachting is dat met een aanvraag begin 2021, er tijdig een ontheffing verkregen kan worden voordat de grondwerkzaamheden in het najaar van 2021 starten.

Literatuur

- Berg, G.J., K.D. Jipping, A.R. Balk & H.L. Schepp (2019). Ecologisch onderzoek in verband met de voorgenomen herinrichting van het voormalige terrein van de Suikerunie te Groningen. Bureau Waardenburg Rapportnr. 18-200. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Molenaar, T.P., 2019, Telemetrieonderzoek Watervleermuis Suiker Unie Groningen. In het kader van de Wet natuurbescherming. Rapport RA19221-02, Regelink Ecologie & Landschap, Wageningen.
- Van der Hut, R.M.G, 2019. Beoordeling herinrichting voormalig terrein van de Suiker Unie. Effecten op de Geoorde fuut . A&W-rapport 3315. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden